

*До спеціалізованої вченої ради
К 26.889.02 у ЗВО «Національна
академія управління»*

03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Гмиріна Андрія Анатолійовича

**«Кримінально-правова характеристика злочину незаконне
виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту
підакцизних товарів», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право**

Актуальність теми дослідження. Прозоре здійснення підприємницької діяльності в Україні, неприпустимість залучення бізнесу до сектору «тіньової економіки», всебічне забезпечення захисту прав споживачів та належний контроль за якістю і безпечністю продукції неможливі без безпосередньої участі держави, яка повинна створити надійні механізми гарантування непорушності суспільних відносин у сфері господарювання, у т.ч. за допомогою ефективних кримінально-правових засобів. При цьому одним із дієвих кроків державної кримінально-правової політики є криміналізація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, а також подальше вдосконалення кримінальної відповідальності за цей злочин.

Про достатню поширеність зазначеного вище злочину у системі всієї економічної злочинності свідчать дані кримінальної статистики. Так, у 2017 р. майже 75% (6625 кримінальних проваджень) всіх викритих економічних злочинів у державі кваліфікувалися за 6-ма з 34-х статей, що вміщує розділ VII Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України, з них за ст. 204 КК України – 812 кримінальних проваджень (9 %) ¹.

¹ Мельник Вадим, Гаруст Юрій. Кожен п'ятий. Як в Україні карають за економічні злочини та що з цим робити? *Barristers*, 01.03.2018. URL: <https://barristers.org.ua/news/kozhen-p-yatyj-yak-v-ukrayini-karayut-za-ekonomichni-zlochyny-ta-shho-z-tsym-robyty/>(дата звернення: 08.09. 2018).

Важливо наголосити, що на сучасному етапі розвитку вітчизняного кримінального права норма про заборону незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204) з'явилася лише з прийняттям чинного КК України 2001 року. Після цього до неї двічі вносилися зміни (Законами № 4025-VI від 15.11.2011 р. та № 1019-VIII від 18.02.2016 р.), але й на сьогодні вона, за нашим переконанням, не одержала своєї досконалої форми.

Як наголошується у правозастосовній практиці та теоретичних розробках, кримінально-правова норма про відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів є складною та неоднозначною, а в деяких моментах – досить суперечливою. Труднощі теоретичного і прикладного розуміння злочину, передбаченого ст. 204 КК України, зумовлені такими чинниками:

а) в більшості випадків низка незаконно виготовлених підакцизних товарів (зокрема, алкогольних напоїв) не визнається предметом складів передбачених цією статтею суспільно небезпечних діянь;

б) поняття «підакцизні товари» та «незаконно виготовлені підакцизні товари» у цій статті є небажаним через їх бланкетний характер і постійну зміну переліку підакцизних товарів;

в) ця норма потребує удосконалення шляхом безпосередньої вказівки у диспозиції ч. 1 ст. 204 КК України на «завідомість» для винної особи факту незаконного виготовлення підакцизних товарів, з якими вона вчиняє заборонені дії;

г) відсутність у законі чітких критеріїв визначення таких понять, як «відкриття підпільних цехів», «використання обладнання, що забезпечує масове виробництво підакцизних товарів», призводить до неправильної кваліфікації злочинних дій;

г) відсутність визначення мінімальної кількості та/або вартості незаконно виготовлених підакцизних товарів, при досягненні яких незаконні дії щодо них могли тягти кримінальну відповідальність тощо².

До цього переліку проблемних питань ще можна додати складнощі відмежування аналізованого злочину від суміжних посягань та адміністративних правопорушень, нестабільність практики кваліфікації цього злочину за сукупністю з іншими злочинами та багато чого іншого.

² Аналіз правозастосування судами норм закону про кримінальну відповідальність щодо незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (деякі проблемні питання (ст. 204 КК)). *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 12 (184). С. 23.

Попри те, що у кримінально-правовому аспекті питання незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів були предметом наукових розробок низки українських вчених, все ж таки на дисертаційному рівні положення про кримінальну відповідальність за цей злочин ретельно досліджувалися понад 10 років тому назад (зокрема, у кандидатській дисертації М.М. Мінаєва, Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2005 р.)³. Все це говорить про своєчасність проведення комплексного дослідження кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 204 КК України, яке було успішно реалізовано у кандидатській дисертації А.А. Гмиріна, де окреслені питання отримали свою завершену форму, відбили нагальні тенденції правозастосування та накопичених теоретичних розробок.

Таким чином, у кандидатській дисертації А.А. Гмиріна створено обґрунтоване наукове уявлення про кримінально-правову характеристику незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Звідси представлена робота є актуальною, вона має важливе наукове й практичне значення.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена тим, що А.А. Гмирін здійснив відповідну і достатню наукову розробку питань кримінально-правової характеристики незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, продемонструвавши свій високий науковий потенціал і вміння послідовно реалізувати концепцію, що була покладена в основу його роботи, вдало сформулювавши несуперечливі та виважені висновки, а також обґрунтувавши практично значущі пропозиції.

Метою представленої дисертації є формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних норм ст. 204 КК України та підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права в сфері виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Для досягнення поставленої мети автор правильно, на наш погляд, визначив наукові задачі, об'єкт і предмет дослідження, зазначив про методологічну базу наукового пошуку.

³ Мінаєв М. М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук; спеціальність 12.00.08. – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Київ: Київський національний ун-тет імені Тараса Шевченка, 2005. 231 с.

Репрезентативними є науково-теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження. Особливо слід зупинитися на останній, оскільки дисертант проаналізував дані Державної судової адміністрації України за 2010-2017 рр. і 500 вироків за кримінальними провадженнями, передбаченими ст. 204 КК України (за 2010-2017 рр.), опитав 600 респондентів (300 слідчих, суддів, захисників, прокурорів, щодо запобігання злочинам, передбаченим ст. 204 КК України, та 300 студентів старших курсів юридичних факультетів закладів вищої освіти).

У дисертації наявні широка наукова дискусія, аналіз судової практики, різноманітних кримінально-правових теорій, ідей та поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених-правників, а також низки історико-правових джерел.

Зважаючи на викладене, висновки та рекомендації, що сформульовані в дисертації, мають високий ступінь достовірності й обґрунтованості. Це підтверджується також й обсягом і надійністю використаних автором наукових праць, застосуванням загалом правильної методології дослідження, здійсненням наукових дискусій, відповідним науково-прикладним рівнем роботи, вагомою джерельною базою.

Наукова новизна роботи загалом полягає в тому, що положення та висновки, заявлені дисертантом як такі, що є новими в теоретичному плані й важливими для правозастосовної практики, дійсно є такими. Дисертація за характером і змістом досліджених питань є однією з перших в Україні комплексних і системних науково-дослідних праць, присвячених кримінально-правовій характеристиці злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Конкретний внесок дисертанта в наукове розроблення питань кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 204 КК України, полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення науки кримінального права та практики застосування досліджуваної норми.

За результатами дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень і понять, зроблено висновки, запропоновано рекомендації, що мають суттєве значення для розв'язання поставлених у дисертації завдань. Сформульованим висновкам і одержаним результатам дисертаційного дослідження беззаперечно притаманна наукова новизна та практична значущість.

На наш погляд, найбільший науковий інтерес становлять ті положення новизни праці дисертанта, в яких:

– з'ясовані в авторському баченні основні етапи та особливості розвитку кримінальної відповідальності за досліджуваний автором злочин, періоди

посилення та послаблення такої відповідальності чи навіть існування її повної відсутності;

– запропоновано удосконалене теоретичне визначення злочину, передбаченого ст. 204 КК України, та новий формат основного, кваліфікованого та особливо кваліфікованого складів такого злочину. У зв'язку з цим аргументовано форми об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ст. 204 КК України, а також уточнено зміст тих ознак, що впливають на кваліфікацію цього злочину;

– виявлено зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони, передбаченого ст. 204 КК України, до яких потрібно віднести: соціально-кримінологічний; нормативно-правовий; етичний; культурно-історичний; міжнародно-правовий;

– доведено доцільність приведення до узгодження назви і диспозиції ч. 1 ст. 204 КК України, а також доцільність доповнення ч. 2 новими обтяжуючими обставинами цієї статті «вчинені за попередньою змовою групою осіб» та «вчинені у великих розмірах», ч. 3 – «вчинені організованою групою осіб» та «вчинені в особливо великих розмірах»;

– удосконалено розуміння суб'єктивної сторони злочинів, передбачених частинами 1, 2 та 3 ст. 204 КК України;

– дістали подальшого розвитку критерії, за якими повинно здійснюватися відмежування злочинів, передбачених ч. 3 ст. 204 КК України від суміжного злочину, передбаченого ст. 227 КК України, а також пропозиції щодо усунення суперечностей у назві і змісті ст. 204 КК України та використання положень зарубіжного законодавства з метою вдосконалення норм статті вітчизняного законодавства тощо.

У зв'язку з висвітленням загальних теоретичних положень у дисертації також розглядається й низка питань прикладного характеру, вирішення яких також відзначається новизною. Поряд із цим автор належним чином обґрунтовує, які висунуті ним на захист положення є цілком новими, а які становлять удосконалення та подальший розвиток досягнень попередніх дослідників окреслених питань.

Теоретичне та практичне значення дисертації зумовлене можливістю використання розроблених дисертантом рекомендацій, положень та пропозицій у законотворчій діяльності, правотворчості, науково-дослідній роботі та в освітньому процесі. Зокрема, результати дисертації можуть вже бути використані у: а) *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства, а також при вдосконаленні чинного законодавства (лист Комітету з питань правової політики та правосуддя

Верховної Ради України від 15.03.2016 р. № 04-29/15-1114; б) *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 204 КК України і відмежування їх від діянь, передбачених ст. 227 КК України та від аналогічних адміністративних правопорушень, передбачених статтями 156, 156-2, 161, 164-5 КУпАП; в) *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних прикладних проблем, пов'язаних із запобіганням злочинів, передбачених ст. 204 КК України; г) *освітньому процесі* – як матеріал для викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина»; «Актуальні проблеми кваліфікації злочинів» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальному процесі ВНЗ «Національна академія управління» від 21.11.2017 р.).

Основні положення дисертації з достатньою повнотою викладені автором у 12 публікаціях, з яких 8 – це наукові видання, внесені в оновлений перелік фахових видань з юридичних наук МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах та базах даних, та 4 – матеріали конференцій, у т.ч. міжнародних.

Варто зазначити, що положення, які викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто та самостійно. Висновки дисертації мають самостійний характер. Наукові ідеї та розробки оприлюднені без співавторів у наукових фахових та інших виданнях. Про належний рівень публікацій дисертанта за темою дисертації говорить і те, що вони увійшли в науковий обіг, на них є посилання в наукових працях інших авторів. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Анотує дисертації ідентичний за змістом з основними положеннями самої дисертації.

Дисертація та її анотує оформлені відповідно до вимог ДАК МОН України.

Дисертантом по-новому вирішені значна кількість теоретичних питань теми дослідження, які є суттєвим внеском у науку кримінального права та свідчать про комплексність і системність уявлення про кримінально-правову характеристику незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Структура роботи також відповідає темі дослідження і дозволяє повністю її розкрити: дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (338 найменувань на 34 сторінках, додатків 9 на 40 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 283 сторінки, основний зміст дисертації – 192 сторінки.

Загалом у розділі 1 дисертації «Поняття, витоки, історія кримінальної відповідальності за злочин незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, сучасний стан проблеми та соціально-правова обумовленість цієї заборони», який складається із двох підрозділів, розкриті питання про витоки, історію кримінальної відповідальності за діяння незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів та сучасний стан проблеми, а також поняття злочину «незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони. Зокрема, автор, на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів виділив шість періодів історичного розвитку кримінальної відповідальності з підакцизними товарами. Зокрема, встановлено, що лише у Литовському статуті 1529 р. йшлося про незаконне виготовлення пива в дозволених місцях (таємних корчмах). У Соборному Уложенні 1649 р. містилися норми, які передбачали кримінальну відповідальність за незаконні дії з підакцизними товарами. Акцизом в ХІХ ст. обкладався спирт, виногорільчані вироби, пиво, мед, сірники, цукор, дріжджі, тютюн і тютюнові вироби. Наприкінці ХІХ – поч. ХХ ст. положення які стосувалися відповідальності з незаконними діями щодо підакцизних товарів були виключені з кримінально-правових норм. У радянський період був відсутній інститут акцизів, а отже і кримінальної відповідальності за обіг підакцизних товарів. Вона відновилася у нормах КК України 2001 року. Також автор наголошує на практичній відсутності комплексних досліджень злочину, передбаченого ст. 204 КК України, та соціально-правової обумовленості цієї заборони. Розуміння поняття цього злочину є надто важливим для відмежування його від суміжних злочинів, окреслення меж дії закону, для кваліфікації злочину, вдосконалення положень ст. 204 КК України. Автор стверджує, що для визначення злочину, передбаченого ст. 204 КК України необхідно скористатися приписами ч. 1 ст. 11 цього Кодексу та об'єктивними, суб'єктивними і кваліфікуючими ознаками цього злочину. Також автор вважає, що заслуговують на увагу в цьому дослідженні п'ять важливих чинників обумовленості досліджуваної кримінально-правової заборони.

У розділі 2 дисертації «Дослідження об'єктивних, суб'єктивних та кваліфікуючих ознак злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів», який містить три підрозділи, ретельно досліджені елементи та ознаки складів аналізованого злочину, а також обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за

його вчинення. Так, автор визначив місце норми, передбаченої ст. 204 КК України, її значення, яке стає можливим при визначенні родового та безпосереднього об'єкта цього злочину. Певне місце в роботі присвячено предмету дослідження цього злочину. Аналіз вироків свідчить, що в 40 % кримінальних проваджень з 500 вироків не точно називається предмет злочинів згідно УКТ ЗЕД під відповідними кодами. Також у дисертації доведено, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК України характеризується такими обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цього злочину, як дії, що мають п'ять форм прояву. Досліджено аналогічні форми й в частинах 2 і 3 цієї статті. Встановлено, що суб'єктом цього злочину є фізична осудна, приватна, неслужбова особа, якій до моменту вчинення злочину виповнилося 16 років. Суб'єктивна сторона злочинів, передбачених ч. 1, 2 та 3 цієї статті (крім ознаки ч. 3 ст. 204 «...що призвели до отруєння людей чи інших тяжких наслідків», де властива подвійна форма вини – до дій – прямий умисел, а до наслідків – необережна форма вини) характеризується умисною формою вини і метою збуту підакцизних товарів. Крім цього, проаналізовані кваліфікуючі ознаки злочину «незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів».

Розділ 3 дисертації «Відмежування злочину незаконне виготовлення зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів від суміжних злочинів і аналогічних адміністративно-правових порушень та порівняльно-правова характеристика цього злочину за законодавством України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав» складається з двох підрозділів. У ньому з'ясовано, що зазначене вище відмежування необхідно проводити за окремими елементами та ознаками кожного з елементів цих злочинів. Відмежування злочину передбаченого ст. 204 КК України від аналогічних адміністративно-правових порушень, передбачених статтями 156, 156-2, 161, 164-5 КУпАП, слід проводити за ступенем суспільної небезпеки. Також автор аргументує, що правозастосовні органи мають певні труднощі в застосуванні ст. 204 КК України, що зумовлено недоліками в конструюванні норм, передбачених цією статтею, а також недостатньою розробленістю об'єктивних суб'єктивних ознак цього злочину. Аналіз КК окремих зарубіжних країн свідчить, що в них положення, які є позитивними для сприйняття вітчизняним законодавством (наприклад, вчинення діяння у великому розмірі, групою осіб; в особливо великому розмірі; організованою групою осіб тощо).

Загалом позитивно оцінюючи теоретичну і практичну значимість дисертації А.А. Гмиріна, її актуальність і наукову новизну, слід відмітити, що положення дисертації також містять окремі *зауваження, недоліки чи спірні моменти*, зокрема:

1. У назві та змісті своєї роботи дисертант оперує такою визначальною теоретичною конструкцією, як «кримінально-правова характеристика». Водночас, як альтернативу, у тексті свого дослідження він використовує і інші терміни: «кримінально-правова охорона»; «кримінально-правова заборона»; «кримінальна відповідальність» тощо. Проте, так і залишається незрозумілим те, що саме вкладає автор у зміст не тільки ключового поняття його роботи – «кримінально-правова характеристика», але й альтернативних йому феноменів. За нашим переконанням, з'ясування сутності поняття «кримінально-правова характеристика» має важливе й першочергове значення, оскільки безпосередньо впливає на концепцію і структуру дисертації. Більше того, наразі не існує усталених доктринальних підходів щодо змісту цієї конструкції, а це дозволяє різним науковцям тлумачити її на власний розсуд. Одні вчені в межах кримінально-правової характеристик певного злочину розглядають лише основний і кваліфікований (особливо кваліфікований) склади, інші – ще й питання покарання, ще інші – питання звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, відмежування від інших та суміжних посягань, застосування інших заходів кримінально-правового характеру тощо.

Не випадково, що вітчизняний дослідник А.А. Вознюк наголошує на такому: а) кожний злочин індивідуальний, а відтак набір елементів та ознак кримінально-правової характеристики в кожному випадку має специфічний характер; б) кримінально-правова характеристика злочину охоплює насамперед, його ознаки, але у більш широкому розумінні вона становить собою систему відомостей про злочин та інші категорії, пов'язані з кримінальною відповідальністю за його вчинення, закріплену в КК України; в) головною метою кримінально-правової характеристики злочину забезпечення правильної кваліфікації суспільно небезпечного діяння. Зрозуміло, що у науці кримінального права є й інші підходи до розуміння

⁴ Вознюк А. А. Поняття та елементи кримінально-правової характеристики злочин // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 156–158.

конструкції «кримінально-правова характеристика» (наприклад, як про це пишуть В. Борисов та О. Пащенко)⁵.

Отже, ще раз наголошуємо, що дисертанту бажано було б виробити власний (індивідуальний) концептуальний підхід щодо розуміння ним поняття «кримінально-правова характеристика».

2. Уявляється, що в розділі 1 дисертації здобувачеві треба було б ретельніше, можливо в межах окремого підрозділу, розглянути питання про методологічні засади дослідження, стисло про які ним вже наголошено у вступі, зазначивши докладніше про призначення кожного з семи обраних методів наукового пошуку. Відомо, що методологія є вченням, цілісною теорією з поняттями і категоріями, світоглядом, через призму яких і здійснюється пізнання з допомогою методів відповідно до технології їх застосування – методики⁶. Поряд із цим саме завдяки методам дослідження досягається результативність дослідження, але такі методи можуть бути різноманітними. Автору варто було б обґрунтувати те, чому він обрав виключно діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, догматичний, соціологічний метод і метод системного аналізу? Чому при цьому не застосовані (використані) інші методи, зокрема формально-юридичний, статистичний, математичний, експертних оцінок, синергетичний або ж системно-функціональний підхід, що дозволяє розглядати злочин, передбачений ст. 204 КК України, як систему, орієнтовану на досягнення певного результату – отримання надприбутків, коли, наприклад, сучасні злочинні організації вдаються не тільки до злочинного промислу, але й долучаються до легальної сфери економіки⁷. Звідси питання методологічної бази дисертаційного дослідження А.А. Гмиріна могли б отримати більш широку теоретичну дискусію та прикладний характер.

3. Не всі вироблені автором пропозиції з приводу змін і доповнень до ст. 204 КК України сприймаються нами однозначно і несуперечливо. Так, по-перше, автор все ж таки не відмовляється від вказівки у цій статті на найбільш типові підакцизні товари – алкогольні напої та тютюнові вироби, не охоплюючи їх єдиним поняттям «підакцизні товари». По-друге, деякі

⁵ Борисов В., Пащенко О. До питання про сутність кримінально-правової характеристики злочинів. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 3. С. 180–190.

⁶ Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 6.

⁷ Міняйло Н. Є. Організована злочинність: природа та шляхи протидії (системно-функціональний підхід). *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 644: Правознавство. С. 120–121.

терміни продовжують мати оціночний характер як у чинній, так і в пропонованій автором редакції (зокрема, йдеться про «підпільні цехи» та «масове виробництво таких товарів»). По-третє, на практиці вкрай важко вчинити злочин, передбачений ст. 204 КК України (йдеться про незаконне виготовлення) виключно одним суб'єктом, а тому пропонована дисертантом вказівка на таку кваліфікуючу ознаку, як «попередня змова групи осіб» (у ч. 2) фактично зробить неможливим застосування ч. 1 цієї статті щодо цієї форми об'єктивної сторони складу злочину. По-четверте, автор чомусь не дискутує з приводу наявності можливих ризиків для життя і здоров'я людей (їх отруєння включно) при вчиненні інших форм цього злочину – при придбанні, зберіганні, транспортуванні незаконно виготовлених підакцизних товарів, а не тільки при їх виготовленні чи збуті (зокрема, хіба не можна отруїтися парами окремих незаконно виготовлених підакцизних товарів при їх купівлі, перебуванні недалеко від місця їх зберігання чи при перевезенні?). По-п'яте, у загальних висновках до дисертації автор не вказує на необхідність конкретизації пропонованих ним великих та особливо великих розмірів незаконно виготовлених підакцизних товарів, тоді як у Додатку А до дисертації він пропонує надати їм конкретний вимір (можливо просто варто було б розтлумачити зміст цих розмірів у примітці до ст. 204 КК України?). По-шосте, автор не розглядає можливість звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину в межах Особливої частини КК України.

4. Підрозділ 3.2. дисертації «Порівняльно-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів за законодавством України та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав» бажано було б помістити до розділу 1 дисертації, тобто на початку роботи, щоб потім мати чітке уявлення про зарубіжний досвід відповідальності за досліджуваний злочин, який і використовувати наскрізно. Також не варто було б обмежувати цей підрозділ лише вісьмома сторінками та зверненням лише до досвіду семи іноземних держав – Республіки Болгарія, Естонії, РФ, Азербайджанської Республіки, Грузії, Киргизької Республіки, Республіки Молдова. Відсутня у зазначеному підрозділі й теоретична дискусія щодо типів правових сімей, не охоплений досвід решти держав ЄС, а також досвід держав-репрезентантів інших правових сімей (зокрема, англо-американської, мусульманської, Далекого Сходу), що свідчить про певну фрагментарність порівняльно-правового аспекту дослідження.

5. У дисертації А.А. Гмиріна наявні також й інші зауваження технічного чи змістовного характеру, зокрема: а) акти впровадження у правозастосовну та науково-дослідну діяльність відсутні; б) автору бажано було б широко використати статистику щодо вчинених злочинів, передбачених ст. 204 КК України, проаналізувати їх кількість і динаміку, створивши відповідний додаток до дисертації, попередньо звернувшись про необхідну інформацію до органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; в) кандидатська дисертація має вирішувати конкретні питання, а не «проблеми», адже останні вирішуються в межах докторської дисертації; г) здобувачу слід говорити про об'єктивні та суб'єктивні елементи та ознаки «складу злочину», а не «злочину» тощо.

Однак, висловлені критичні зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке є комплексним і системним, завершеним та особистим дослідженням А.А. Гмиріна, оскільки більшість з таких зауважень є дискусійними або відбивають виключно позицію опонента, або можуть бути предметом обговорення в ході прилюдного захисту дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів. На підставі вищевикладеного вважаю, що робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, із змінами та доповненнями (зокрема, п.п. 9, 11, 12), тому автор дисертації **«Кримінально-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» Гмирін Андрій Анатолійович**, з урахуванням значимості проведеного дослідження й отриманих результатів, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент –

**завідувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

А.В. Савченко